

Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Історичний факультет
Кафедра етнології та краєзнавства

Національна спілка краєзнавців України
Київська міська організація

Софійський університет «Св. Климент Охридський»
Історичний факультет
Кафедра етнології

ДРУГІ КИЄВОЗНАВЧІ ЧИТАННЯ: ІСТОРІЯ ТА ЕТНОКУЛЬТУРА

До 100-річчя Української революції 1917–1921 рр.

*Збірник матеріалів
Міжнародної науково-практичної конференції*

Київ 2017

стосунків між людьми [5, с. 87-89]. Міські великодні традиції, і серед них оригінальні київські, збережені в київських родин, збагачують українську духовну культуру, та можуть бути основою сучасної творчості українців. Великдень для киян, безумовно, був і залишається одним з основних релігійних свят.

Джерела та література

1. Жайворонок В. В. Знаки української етнокультури: Словник-довідник / В. В. Жайворонок. – К.: Довіра, 2006.
2. Килимник С. Український рік у народних звичаях. – Т. 1 / С. Килимник. – Вінніпег-Торонто, 1964.
3. Скуратівський В. Т. «Дідух»: Свята українського народу / В. Т. Скуратівський. – К.: Освіта, 1995.
4. Грушевський М. Історія української літератури. – В 6 т., 9 кн. – Т. 5. Кн. 1 / М. Грушевський / Упоряд. та приміт. С. К. Росовецького. – К.: Либідь, 1995.
5. Самкова В. Традиційність великодніх забав у проведенні свят весняного циклу / В. Самкова, Л. Казначеева // Актуальні питання культурології. – 2012. – Вип. 12. – С. 87-90.

Світлана Дмитрук (м. Київ)

Правове забезпечення умов для відродження і розвитку культури етнічних спільнот у Києві

На забезпечення умов для відродження культури етнічних спільнот, розвиток міжетнічних стосунків і зростання активності процесів у етнонаціональній сфері суттєво впливають особливості міста Києва як столиці. Зокрема, столиця є зоною активних міграційних переміщень. Це стимулює формування громадських об'єднань національно-культурного спрямування

як виразників інтересів відповідних спільнот. З кожним роком збільшується їх кількість, постійно зростає їх членство, масштабність культурологічних заходів, активізується їхня участь у суспільних процесах.

Для створення належних умов і стимулювання відродження етнічної самобутності різних етносів базовим є Закон України «Про національні меншини в Україні» [1], який визначив правові засади державної політики стосовно міжнаціональних відносин і прав національних меншин України в задоволенні соціальних потреб, відродженні, збереженні та розвитку культур, мов і традицій.

Із метою досягнення більшого єднання між народами для збереження та втілення в життя ідеалів і принципів, які є їх спільним надбанням, держави-члени Ради Європи та інші держави підписали 1995 р. у Страсбурзі Рамкову конвенцію про захист національних меншин [2, с. 378]. Одним із засобів досягнення цієї мети є збереження та подальше здійснення прав і основних свобод людини. В тексті Конвенції, яку Україна ратифікувала, йдеться про те, що плюралістичне та справді демократичне суспільство має не тільки поважати етнічну, культурну, мовну та релігійну самобутність кожної особи, яка належить до національної меншини, а й створювати відповідні умови для виявлення, збереження та розвитку цієї самобутності.

Конституція України закріпила цю правову норму в статті 11, у якій йдеться, що «...державою сприяє розвитку етнічної, культурної, мовної та релігійної самобутності всіх корінних народів і національних меншин України» [3, ст. 141].

Учасники парламентських слухань на тему: «Роль, значення та вплив громадянського суспільства на формування етнонаціональної політики єдності в Україні», що відбулися 11 березня 2015 р., визнали безумовну пріоритетність порушеної проблематики та нагальність провадження консолідаційної державної політики у поліетнічному, багатоконфесійному українському суспільстві [4].

Визначення проблем у сфері міжнаціональних відносин у столиці ґрунтується на результатах аналізу підсумків вико-

нання міської цільової програми «Київ етнічний» на 2012–2015 рр., затвердженої рішенням Київської міської ради від 05 квітня 2012 року № 387/7724 [5, с. 5], та дослідженні тенденцій етнонаціонального і етнокультурного розвитку столиці.

Основними завданнями міської цільової програми «Київ етнічний» на 2012–2015 рр. було визначено: удосконалення механізмів задоволення культурних, освітніх, інформаційних та інших потреб осіб, які належать до національних меншин і проживають у м. Києві; піднесення ролі виховання, формування толерантності у навчальних закладах, посилення відповідальності суб'єктів виховання за здійснення цього процесу; проведення культурних, освітніх та інших заходів, спрямованих на задоволення гуманітарних потреб осіб, які належать до національних меншин і проживають у м. Києві; заохочення діяльності та активізація роботи інших органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування з культурно-освітніми, мистецькими та іншими громадськими організаціями національних меншин.

Комплексний характер і взаємопов'язаність завдань розвитку зазначених напрямів сфери культури обумовив необхідність розробки відповідної Комплексної міської цільової програми «Столична культура 2016–2018», складовою якої є міська цільова програма «Київ етнічний», прийнята 14 квітня 2016 р. рішенням Київської міської ради № 323/323 [6, с. 2]. Фінансове забезпечення виконання заходів програми здійснюється за рахунок коштів бюджету м. Києва в межах загального обсягу видатків, передбачених у бюджеті міста Києва на відповідні роки.

Для забезпечення реалізації у м. Києві Європейської хартії регіональних мов або мов меншин надається сприяння у створенні належних умов діяльності недільних шкіл, функціонуванню курсів рідної мови для осіб, які належать до національних меншин столиці.

Національно-культурним громадам міста Києва надається сприяння у проведенні заходів, присвячених знаменним подіям з історії національних меншин, їх національних свят,

фестивалів, життя і творчості відомих діячів культури та мистецтв тощо.

Усі заходи та проекти, що реалізуються Київською міською владою у сфері міжнаціональних відносин, завжди соціально орієнтовані, спрямовані на вирішення нагальних проблем розвитку територіальної громади Києва.

Головні завдання чинного законодавства у сфері міжнаціональних відносин виконуються – фактів обмеження прав і свобод за національною ознакою, проявів національної нетерпимості та загострення міжнаціональних відносин у місті Києві не виявлено.

Відзначаючи позитивні тенденції у зазначеній сфері, доцільно зазначити наявність проблем. Серед основних: суттєве недофінансування заходів уповільнює не лише реалізацію Програми, а й виконання Закону України «Про національні меншини України»; не реалізується практика надання національно-культурним товариствам приміщень соціально-культурного призначення, що перебувають у державній та комунальній власності, для проведення ними культурно-просвітницьких заходів; не повністю задовольняються потреби національних меншин засобами масової інформації, підручниками, довідковою та художньою літературою мовами національних меншин.

За сучасного складного політичного та соціально-економічного становища вагому роль набуває програмно-цільовий підхід у забезпеченні реалізації стратегічних цілей державної політики у сфері культури, зокрема: підтримка розвитку етнічної, культурної, мовної та релігійної самобутності всіх корінних народів і національних меншин, що проживають у столиці; забезпечення міжнаціонального та міжконфесійного діалогу і злагоди.

Джерела

1. Закон України «Про національні меншини в Україні» // Голос України. – 1992. – 16 липня.

2. Офіційний вісник України. – 2013. – № 75.
3. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30.
4. Постанова Верховної Ради України «Про рекомендації парламентських слухань на тему: «Роль, значення та вплив громадянського суспільства на формування етнонаціональної політики єдності в Україні» // Голос України. – 2015. – 9 грудня.
5. Про затвердження міської цільової програми «Київ етнічний» на 2012–2015 роки // Хрещатик. – 2012. – 29 травня.
6. Про затвердження Комплексної міської цільової програми «Столична культура 2016–2018» // Хрещатик. – 2016. – 20 травня.

Оксана Сморжевська (м. Київ)

Язичницький простір Києва: сучасні інтерпретації історико-культурного спадку

Яскравим прикладом трансформаційних процесів у сучасному світі став релігійний постмодернізм. Однією з його характерних рис є формування нових релігійних систем і концепцій. Попри те, що «сучасна епоха видається, як ніколи раніше, пронизаною наукою, вона виявляє все більше рис, що споріднюють її з деякими, здавалося б, давно минулими віками історії. <...> Ці процеси відродження світоглядів і способів діяльності, характерних для далекого минулого, ніби натякають на нове, відмінне від сьогоднішнього дня, майбутнє, яке можна назвати новою магічною епохою». Не варто цього лякатися чи намагатися уникати, адже «нова магічна епоха в різноманітті її проявів відновлює права магії, як однієї з форм людського пізнання і дії». Така ситуація не є запереченням чи применшенням ролі й значення науки та розвитку загалом. Вона лише розширює межі пізнання дійсності й збагачує світ людини та людину в світі [1, с. 40]. На початку третього

Зміст

Оргкомітет	3
------------------	---

Пленарне засідання

<i>Олександр Реєнт (м. Київ)</i> Національно-державницький вимір українського народу у 1917–1920-х рр.	8
<i>Руслана Маньковська (м. Київ)</i> Музейний простір Києва: сучасні тенденції розвитку	16
<i>Ганна Гончаренко (Annabella Morina) (м. Київ)</i> Почайна – повернення літописної річки	31
<i>Сергій Горохов (м. Київ)</i> Добровольчий рух в зоні АТО 2014–2015 рр.: на прикладі батальйону «Київська Русь»	40
<i>Ніна Волошінська, Інна Чеховська (м. Київ)</i> Документи з історії Києва у краєзнавчому ресурсі «Історія міст і сіл України» на сайті Національної історичної бібліотеки України	45
<i>Олександр Гончаров (м. Київ)</i> Інформація щодо виконання рекомендацій Міжнародної науково-практичної конференції «Києвознавчі читання: історичні та етнокультурні аспекти» (2014 р.)	50

Події Української революції 1917–1921 рр. у Києві.

Видатні особи в історії революції

<i>Яна Купчик (м. Київ)</i> Діяльність Київської міської думи в умовах Лютневої революції 1917 р.	56
<i>Олександр Житков (м. Кропивницький)</i> Історико-правовий аналіз аграрного законодавства Центральної Ради	61

<i>Павло Сацький (м. Київ)</i> На світанку української військової авіації. Ідея відкриття Української Військової Авіаційної школи в Києві у 1917 р...	67
<i>Олена Петасюк (м. Київ)</i> Київська Академія мистецтв у державному відродженні 1917 р.....	73
<i>Дар'я Добріян (м. Київ)</i> Громадська діяльність Олександра Мурашка в роки Української революції (1917–1919 рр.)	78
<i>Наталія Кузіна (м. Київ)</i> Феномен літературної спадщини періоду національно- демократичної революції на сторінках журналу «Літературно-науковий вісник» (1917–1919 рр.)	82
<i>Віталій Хоменко (м. Київ)</i> Чому Михайло Грушевський приєднався до Української партії соціалістів-революціонерів у 1917 році?	86
<i>Ігор Довжук (м. Переяслав-Хмельницький)</i> Сергій Єфремов у добу визвольних змагань 1917–1921рр.: штрихи до портрету.....	90
<i>Андрій Міхеєв (м. Київ)</i> Державно-політична діяльність О. М. Андрієвського	94
<i>Ігор Левитський (м. Київ)</i> Київські сторінки трудової, громадської й творчої діяльності Миколи Васильовича Левитського.....	98
<i>Стефан Машкевич (м. Київ)</i> Німецька окупація Києва в 1918 році (за даними німецьких джерел)	107
<i>Василь Мерінг (м. Київ)</i> Сергій Мерінг: міністр торгівлі та промисловості урядів гетьманату Павла Скоропадського (24.10–14.12.1918 р.).....	112
<i>Артем Папакін (м. Київ)</i> Польський військовий загін Казимира Лукоського у Києві, грудень 1918 р.....	117

Валерій Капелюшний (м. Київ)

Висвітлення теми «Українська революція 1917–1921 років»
в сучасних підручниках та навчальній літературі з історії
України..... 123

**Дослідники історії Києва. Діяльність наукових установ
та товариств, навчальних закладів у галузі киевознавства**

Зейтуна Мусіна, Кирило Таранюк-Русанівський (м. Київ)
Київ Тараса Шевченка у бібліографічному покажчику
«Історична Шевченкіана» 132

Тарас Самчук (м. Київ)
Київські адреси Михайла Максимовича 137

Ростислав Конта (м. Київ)
Перенесення «Літературно-наукового вісника» до Києва
та зміни в його редакційній політиці: етнологічний аспект 142

Зінаїда Зайцева (м. Київ)
Місце і роль «Українського наукового товариства у Києві»
у фундації Української академії наук 151

Олена Ляпіна (м. Київ)
Музей війни і революції в Київському університеті..... 157

Анатолій Коцур (м. Київ)
Маловідомі сторінки історії Київського університету
(1937–1945 рр.) у спогадах професора І. А. Гриценка 163

Ольга Довбня (м. Київ)
Політичні репресії у Києві та на Київщині (1918–1950-ті рр.):
сучасна українська історіографія 169

Дар'я Черкаська (м. Київ)
«Запис життя» Лазаря Мойсейовича Славіна: біограма
у науковій біографістиці 176

Віктор Киркевич (м. Київ)
Из истории Киевского бюро путешествий и экскурсий..... 181

Тетяна Ніколаєва (м. Київ)
Деякі аспекти вивчення історії Києва студентами
спеціальності «туризм» 186

Олександр Гончаров (м. Київ)
Топонімічна проблематика в діяльності Київської міської організації Національної спілки краєзнавців України..... 191

Маловідомі сторінки історії Києва.

**Дослідження адміністративно-територіального устрою,
топонімії та соціально-економічного розвитку**

Георгій Чорний (м. Київ)
Чи був Київ столицею Гунської держави? 198

Олександра Коломієць (м. Київ)
Про місцезнаходження Ірининського храму XI ст.
в архітектурному ансамблі «міста Ярослава» 203

Анатоль Астапенка (м. Мінськ)
Беларускія карані гетьмана Піліпа Орліка
і яго Канстытуцыя 212

Ганна Філіпова (м. Київ)
«Київська група» полонених шведів армії Карла XII і принц
Максиміліан Вюртемберзький 217

Олена Кохан (м. Київ)
Торгівля киян наприкінці XVIII – середині XIX ст. 222

Любомир Губицький, Ганна Мельник (м. Київ)
Торгівля хлібом в Київській губернії та Києві наприкінці
XVIII – на початку XIX ст. 228

Олена Пивоваренко (м. Київ)
Цукрові реалії м. Києва XVIII–XIX ст. 232

Борис Круглов (м. Київ)
Київський університет та Кирило-Мефодіївське братство:
джерелознавчий аспект 237

Дмитро Кудінов (м. Суми)
Висвітлення Всеросійської виставки 1913 р. в Києві
на сторінках газети «Южный край» 241

Іван Стичинський (м. Київ)
Київ як військово-стратегічний центр південного заходу
Російської імперії на початку XX ст. 248

<i>Сергій Пивовар (м. Київ)</i> Діяльність Київської губернської надзвичайної комісії (1919–1922 рр.)	254
<i>Юрій Латиш (м. Київ)</i> Фідель Кастро у Києві	260
<i>Сергій Вакулишин (м. Київ)</i> Фотодокументи Святошинського сухотного санаторію КВО	265
<i>Володимир Лазаренко (м. Київ)</i> Скорботні свідки Афганської війни (1979–1989 рр.)	273
<i>Володимир Дмитрук (м. Київ)</i> Історичні місцевості як об'єкт краєзнавчого дослідження....	280
<i>Геннадій Черевичний (м. Київ)</i> Вплив процесу декомунізації в Україні на формування пострадянської ідентичності (на прикладі топоніміки Києва)	283
<i>Євген Рейцен, Наталія Кучеренко (м. Київ)</i> Транспорт і туризм Києва	286
<i>Ольга Стельмах (м. Київ)</i> Екологічні проблеми міста Києва у ХХІ ст.	292
<i>Наталя Яковенко (м. Київ)</i> Роль Києва у формуванні та розвитку української дипломатії	296
<i>Тетяна Курінна (м. Київ)</i> До питання про розвиток термінології краєзнавства	300

Наука, освіта, культура та мистецтво Києва

<i>Людмила Круглова (м. Київ)</i> Писемні джерела з історії стародавніх святинь міста Києва – Михайлівського Золотоверхого монастиря та Києво- Печерської лаври XV–XVII ст.	306
<i>Оксана Терещук (м. Київ)</i> Архітектурно-ландшафтна панорама старого Києва очима художника Сергія Світославського	

(за картиною «Київ у XIX ст.», 1880-і рр., зібрання НМІУ)	311
<i>Тетяна Горбань (м. Київ)</i> Мовно-культурне питання в середовищі київської інтелігенції після першої російської революції.....	316
<i>Юлія Ісаєнко (м. Київ)</i> 3 історії училища ім. С. Ф. Грушевського	321
<i>Олександр Комарницький (м. Кам'янець-Подільський)</i> Забезпечення гуртожитками студентів Київського педвишу (20–30-ті рр. XX ст.).....	327
<i>Вадим Покалюк (м. Кам'янець-Подільський)</i> Формування студентських контингентів сільськогосподарських вишів Києва у 1920-ті роки	332
<i>Лілія Іваницька (м. Київ)</i> Їжакевич Іван Сидорович – патріарх українського мистецтва.....	339
<i>Сергій Береговий (м. Київ)</i> Київ і кияни на світлинах 1920–1930-х років (культурологічна розвідка).....	344
<i>Марія Казьмирчук (м. Київ)</i> Київська фотографія на рубежі XIX–XX ст.: конкурент живопису чи прогресивне явище?	348
<i>Володимир Гінзбург (м. Нью-Йорк, США)</i> Открытие украинской диаспоры.....	354
<i>Володимир Шевченко (м. Київ)</i> Історія розвитку спеціальних закладів для дітей з порушеннями слуху в м. Києві	358
<i>Олег Купчик (м. Київ)</i> ПТУ-26 м. Києва (1962-1991 рр.): нарис історії.....	363
<i>Ірина Автушенко (м. Київ)</i> Підготовка офіцерських кадрів у Військовому інституті Київського національного університету імені Тараса Шевченка	368

<i>Bertrand Coste, Галина Піскорська (м. Київ)</i>	
Культурні проекти для формування оновленого іміджу України.....	373
<i>Інна Птіцина (м. Київ)</i>	
Клим Чурюмов – український астроном з Києва зі світовим ім'ям.....	379
<i>Наталія Пирогова (м. Київ)</i>	
Пам'ятний знак «Сонце Правди Шеченкового Слова»	384

Антропологія міста

<i>Ольга Грицюк (м. Київ)</i>	
Усна історія та її застосування в краєзнавчих та етнологічних студіях.....	390
<i>Мар'яна Гунь (м. Київ)</i>	
Ужитковий посуд з давньоруського горизонту поселення Софіївська Борщагівка як показник побуту жителів київських околиць	396
<i>Антоніна Кізлова (м. Київ)</i>	
Хрест святого преподобного Марка Печерника у взаємодіях між братією та відвідувачами Києво-Печерської Успенської лаври (кінець XVIII ст. – 1925 р.)	406
<i>Наталія Громова, Оксана Войтюк (м. Київ)</i>	
Місто Київ у традиційному світогляді українських селян (на матеріалі народних колядок)	410
<i>Віталіна Юрченко (м. Київ)</i>	
Походження і традиції святкування дня Семена на київських базарах	417
<i>Лариса Шаповал (м. Полтава)</i>	
Перепис населення Києва 1874 року за матеріалами етнографічно-статистичної експедиції РГТ в «Південно-Західний край»	419
<i>Анастасія Кретович (м. Київ)</i>	
Старообрядництво Київщини як рушійна сила промислового та соціального розвитку регіону наприкінці XVIII – на початку XX ст.	425

<i>Наталія Зуб (Руденко) (м. Київ)</i> Східна торгівля на вулицях Києва на межі XIX – початку XX ст.	430
<i>Наталія Громакова (м. Ірпінь)</i> Театральна діяльність як чинник формування польського культурно-громадського простору Києва на початку XX ст.	436
<i>Наталія Дробкова (м. Київ)</i> Повсякденне життя киян в роки нацистської окупації в усних автобіографічних спогадах «дітей війни»	440
<i>Юрій Сорока (м. Київ)</i> Переселення українців з Болгарії у післявоєнний період	446
<i>Альона Якубець (м. Київ)</i> Житлові проблеми киян у 1950-х – середині 1960-х рр. (за матеріалами журналу «Перець»).....	450
<i>Андрій Сорокін (м. Київ)</i> Діяльність Київської міської та районних в місті Києві Рад народних депутатів XXI скликання у працях І. Салія	456
<i>Євгенія Кукаріна (м. Київ)</i> Традиції відзначення Великодніх свят у Києві (кінець XX – початок XXI ст.)	460
<i>Світлана Дмитрук (м. Київ)</i> Правове забезпечення умов для відродження і розвитку культури етнічних спільнот у Києві	464
<i>Оксана Смержевська (м. Київ)</i> Язичницький простір Києва: сучасні інтерпретації історико- культурного спадку.....	468
<i>Катерина Комарова (м. Київ)</i> Студенти як рушійна сила та творці культури Євромайдану	471
<i>Дар'я Латишева (м. Київ)</i> Вплив побуту на сімейне життя сучасної студентської молоді (на матеріалах міста Києва)	474

Рекомендації Міжнародної науково-практичної конференції «Другі киевознавчі читання: історія та етнокультура»	480
Відомості про авторів	484

Наукове видання

**ДРУГІ
КИЄВОЗНАВЧІ ЧИТАННЯ:
ІСТОРІЯ ТА ЕТНОКУЛЬТУРА**

До 100-річчя Української революції 1917–1921 рр.

*Збірник матеріалів
Міжнародної науково-практичної конференції*

Упорядник *Олександр Гончаров*

Комп'ютерна верстка *Любов Зубець*

Підписано до друку 25.10.2017 р. Формат 60x84/16.

Ум. друк. арк. 29,18. Обл. вид. арк. 28,83.

Наклад 300 прим. Зам. 33. 2017.

ПФ «Фоліант».

Київ, вул. Семенівська, 13/28.

Свідоцтво

про внесення суб'єкта видавничої справи до державного реєстру видавців,
виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції

Серія ДК № 4631 від 14.10.2013 р.